

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 22ας Σεπτεμβρίου 2016 *

«Προδικαστική παραπομπή — Προσέγγιση των νομοθεσιών — Διανοητική ιδιοκτησία — Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα — Οδηγία 2001/29/ΕΚ — Αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής — Εξαιρέσεις και περιορισμοί — Άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β' — Εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής — Δίκαιη αποζημίωση — Σύναψη συμφωνιών ιδιωτικού δικαίου για τον καθορισμό των κριτηρίων της απαλλαγής από το τέλος της δίκαιης αποζημίωσης — Επιστροφή της αποζημίωσης δυνάμενη να ζητηθεί μόνον από τον τελικό χρήστη»

Στην υπόθεση C-110/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας, Ιταλία) με απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Μαρτίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Microsoft Mobile Sales International Oy, πρώην Nokia Italia SpA,

Hewlett-Packard Italiana Srl,

Telecom Italia SpA,

Samsung Electronics Italia SpA,

Dell SpA,

Fastweb SpA,

Sony Mobile Communications Italy SpA,

Wind Telecomunicazioni SpA,

κατά

Ministero per i beni e le attività culturali (MIBAC),

Società italiana degli autori ed editori (SIAE),

Istituto per la tutela dei diritti degli artisti interpreti esecutori (IMAIE), τελούντος σε εκκαθάριση,

Associazione nazionale industrie cinematografiche audiovisive e multimediali (ANICA),

Associazione produttori televisivi (APT),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

παρισταμένων των:

Assotelecomunicazioni (Asstel),

Vodafone Omnitel NV,

H3G SpA,

Movimento Difesa del Cittadino,

Assoutenti,

Adiconsum,

Cittadinanza Attiva,

Altroconsumo,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešič (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Toader, A. Rosas, A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Carrasco Marco, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Φεβρουαρίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Microsoft Mobile Sales International Oy, εκπροσωπούμενη από τους G. Cuonzo και Vincenzo Cerulli Irelli, avvocati,
- η Hewlett-Packard Italiana Srl, εκπροσωπούμενη από τους A. Clarizia και M. Quattrone, avvocati,
- η Telecom Italia SpA, εκπροσωπούμενη από τους F. Lattanzi και E. Stajano, avvocati,
- η Samsung Electronics Italia SpA, εκπροσωπούμενη από τους S. Cassamagnaghi, P. Todaro και E. Raffaelli, avvocati,
- η Dell SpA, εκπροσωπούμενη από τους L. Mansani και F. Fusco, avvocati,
- η Sony Mobile Communications Italy SpA, εκπροσωπούμενη από τους G. Cuonzo καθώς και Vincenzo και Vittorio Cerulli Irelli, avvocati,
- η Wind Telecomunicazioni SpA, εκπροσωπούμενη από τους B. Caravita di Toritto, S. Fiorucci και R. Santi, avvocati,
- η Società italiana degli autori ed editori (SIAE), εκπροσωπούμενη από τους M. Siragusa και M. Mandel, avvocati,
- η Assotelecomunicazioni (Asstel), εκπροσωπούμενη από τον M. Libertini, avvocato,

- η Altroconsumo, εκπροσωπούμενη από τους G. Scorza, D. Reccia και M. Salvati, avvocati,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τους A. Vitale και S. Fiorentino, avvocati dello Stato,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και D. Segoin,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον V. Di Bucci και την J. Samnadda,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Μαΐου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο πλειόνων διαφορών μεταξύ, αφενός, εταιριών που παράγουν και εμπορεύονται, μεταξύ άλλων, προσωπικούς υπολογιστές, συσκευές εγγραφής, υποθέματα εγγραφής, κινητά τηλέφωνα και φωτογραφικές μηχανές και, αφετέρου, του Ministero per i beni e le attività culturali e del turismo (Υπουργείο Πολιτιστικών Αγαθών και Δραστηριοτήτων και Τουρισμού, Ιταλία, στο εξής: MIBAC), της Società italiana degli autori ed editori (Ιταλική εταιρία των δημιουργών και εκδοτών, στο εξής: SIAE), του Istituto per la tutela dei diritti degli artisti interpreti esecutori (Ινστιτούτο για την προστασία των δικαιωμάτων των καλλιτεχνών ερμηνευτών), τελούντος σε εκκαθάριση, της Associazione nazionale industrie cinematografiche audiovisive e multimediali (Εθνική Ένωση των κινηματογραφικών βιομηχανιών, των βιομηχανιών οπτικοακουστικών μέσων και των πολυμέσων) και της Associazione produttori televisivi (Ένωση των τηλεοπτικών παραγωγών), όσον αφορά τη «δίκαιη αποζημίωση» που πρέπει να καταβάλλεται, μέσω της SIAE, στους δημιουργούς πνευματικών έργων για την ιδιωτική αναπαραγωγή, για προσωπική χρήση, των έργων αυτών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 31, 35 και 38 της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:
 - «(31) Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων. [...]
 - [...]
 - (35) Σε ορισμένες περιπτώσεις εξαιρέσεων ή περιορισμών, οι δικαιούχοι θα πρέπει να λαμβάνουν δίκαιη και επαρκή αποζημίωση για τη χρήση των προστατευόμενων έργων ή λοιπών προστατευόμενων αντικειμένων τους. Κατά τον καθορισμό της μορφής, των λεπτομερειών καταβολής και του ενδεχόμενου ύψους αυτής της δίκαιης αποζημίωσης, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες κάθε περίπτωσης. Για την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών, πολύτιμο κριτήριο αποτελεί η πιθανή ζημία των δικαιούχων από τη συγκεκριμένη πράξη. [...]

[...]

(38) Θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να προβλέπουν εξαίρεση ή περιορισμό από το δικαίωμα αναπαραγωγής, ενδεχομένως με εύλογη αποζημίωση, για ορισμένα είδη αναπαραγωγής ακουστικού, οπτικού και οπτικοακουστικού υλικού για ιδιωτική χρήση. Η εξαίρεση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει την καθιέρωση ή τη διατήρηση συστημάτων αμοιβής για την αποζημίωση των δικαιούχων. [...]

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/29, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα αναπαραγωγής», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν, την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει:

α) στους δημιουργούς, όσον αφορά τα έργα τους,

β) στους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές, όσον αφορά την εγγραφή σε υλικό φορέα των ερμηνειών ή εκτελέσεών τους,

γ) στους παραγωγούς φωνογραφημάτων, όσον αφορά τα φωνογραφήματά τους,

δ) στους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης ταινιών σε φορέα, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα των ταινιών τους,

ε) στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς, όσον αφορά την υλική ενσωμάτωση των εκπομπών τους, που μεταδίδονται ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, συμπεριλαμβανομένης της καλωδιακής ή δορυφορικής μετάδοσης.»

5 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Εξαιρέσεις και περιορισμοί», προβλέπει στην παράγραφο 2, στοιχείο β', τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

β) αναπαραγωγές σε οποιοδήποτε μέσο που πραγματοποιούνται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση που συνεκτιμά την εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 στο συγκεκριμένο έργο ή άλλο υλικό,

[...].»

Το ιταλικό δίκαιο

6 Η οδηγία 2001/29 μεταφέρθηκε στην ιταλική έννομη τάξη με το decreto legislativo n. 68 – Attuazione della direttiva 2001/29/CE sull'armonizzazione di taluni aspetti del diritto d'autore e dei diritti connessi nella società dell'informazione (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 68, περί της εφαρμογής της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας), της 9ης Απριλίου 2003 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 87, της 14ης Απριλίου 2003), που τροποποίησε τον legge n. 633 – Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (νόμος αριθ. 633 περί της προστασίας του

δικαιώματος δημιουργού και των λοιπών σχετικών με την άσκησή του δικαιωμάτων), της 22ας Απριλίου 1941 (στο εξής: LDA), προσθέτοντας στον νόμο αυτό τα άρθρα 71sexies, 71septies και 71octies, που αφορούν την «ιδιωτική αναπαραγωγή για προσωπική χρήση».

- 7 Το άρθρο 71sexies, παράγραφος 1, του LDA ορίζει τα εξής:

«Επιτρέπεται η ιδιωτική αντιγραφή φωνογραφημάτων και βιντεογραφημάτων επί οποιουδήποτε υποθέματος, η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για αποκλειστικά προσωπική χρήση, χωρίς σκοπό κέρδους και χωρίς άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς, τηρουμένων των τεχνικών μέτρων που αναφέρει το άρθρο 102 quater».

- 8 Το άρθρο 71septies του LDA προβλέπει τα εξής:

«1. Οι δημιουργοί και οι παραγωγοί φωνογραφημάτων καθώς και οι αρχικοί παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων, οι ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες και οι παραγωγοί βιντεογραφημάτων, καθώς και οι νόμιμοι διάδοχοι αυτών, δικαιούνται αποζημιώσεως για την κατά το άρθρο 71sexies ιδιωτική αντιγραφή φωνογραφημάτων και βιντεογραφημάτων. Η εν λόγω αποζημίωση συνίσταται, για τις συσκευές που προορίζονται αποκλειστικά για την αναλογική ή ψηφιακή εγγραφή φωνογραφημάτων ή βιντεογραφημάτων, σε ποσοστό του τιμήματος που καταβάλλει ο τελικός αγοραστής στον μεταπωλητή, το οποίο για τις συσκευές πολλαπλών λειτουργιών υπολογίζεται επί της τιμής συσκευής έχουσας ισοδύναμα χαρακτηριστικά με εκείνα του εσωτερικού εξαρτήματος που προορίζεται για την εγγραφή ή, αν αυτό δεν είναι εφικτό, σε πάγιο ποσό ανά συσκευή. Για τα υποθέματα ακουστικής και οπτικής εγγραφής, όπως αναλογικά υποθέματα, ψηφιακά υποθέματα, σταθερές ή φορητές μνήμες που προορίζονται για την εγγραφή φωνογραφημάτων ή βιντεογραφημάτων, η αποζημίωση συνίσταται σε ποσό ανάλογο με τη χωρητικότητα εγγραφής των εν λόγω υποθεμάτων. Για τα συστήματα βιντεοσκοπήσεως εξ αποστάσεως, η αποζημίωση που προβλέπεται στην παρούσα παράγραφο οφείλεται από τον πάροχο της υπηρεσίας και είναι ανάλογη με την αμοιβή που ελήφθη για την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας.

2. Η αποζημίωση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 καθορίζεται, σύμφωνα με την νομοθεσία [της Ένωσης] και εν πάση περιπτώσει λαμβανομένων υπόψη των δικαιωμάτων αναπαραγωγής, με απόφαση του [MIBAC], η οποία πρέπει να εκδοθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2009 αφού ληφθεί η γνώμη της αναφερόμενης στο άρθρο 190 επιτροπής και των πιο αντιπροσωπευτικών επαγγελματικών ενώσεων των κατασκευαστών των συσκευών και των υποθεμάτων που αναφέρει η παράγραφος 1. Για τον καθορισμό της αποζημιώσεως λαμβάνονται υπόψη η ύπαρξη ή μη ύπαρξη των τεχνικών μέτρων που αναφέρει το άρθρο 102quater καθώς και οι διαφορετικές συνέπειες της ψηφιακής αντιγραφής σε σχέση με την αναλογική αντιγραφή. Η απόφαση επικαιροποιείται ανά τριετία.

3. Η αποζημίωση οφείλεται από το πρόσωπο που κατασκευάζει ή εισάγει στην ημεδαπή, με σκοπό το κέρδος, τις συσκευές και τα υποθέματα που αναφέρει η παράγραφος 1. Τα εν λόγω πρόσωπα οφείλουν να υποβάλλουν στη [SIAE], κάθε τρεις μήνες, δήλωση αναφέρονσα τις πραγματοποιηθείσες πωλήσεις και τις οφειλόμενες αποζημιώσεις, οι οποίες πρέπει να καταβάλλονται ταυτοχρόνως. Σε περίπτωση μη καταβολής της αποζημιώσεως, ο διανομέας των συσκευών ή των υποθεμάτων εγγραφής ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την καταβολή. [...]

- 9 Το άρθρο 71octies του LDA προβλέπει τα εξής:

«1. Η αποζημίωση του άρθρου 71septies για συσκευές και υποθέματα που προορίζονται για εγγραφή φωνογραφημάτων καταβάλλεται στη [SIAE], η οποία διασφαλίζει, αφαιρουμένων των εξόδων της, την καταβολή της σε ίσα μερίδια μεταξύ, αφενός, των δημιουργών και των νομίμων διαδόχων τους και, αφετέρου, των κατασκευαστών των φωνογραφημάτων, επίσης μέσω των πλέον αντιπροσωπευτικών επαγγελματικών ενώσεων του τομέα.

2. Οι κατασκευαστές των φωνογραφημάτων οφείλουν να καταβάλουν αμελλητί, και σε κάθε περίπτωση εντός προθεσμίας έξι μηνών, το 50 % της αποζημίωσης που έχουν λάβει δυνάμει της παραγράφου 1 στους οικείους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές.

3. Η αποζημίωση του άρθρου 71septies για τις συσκευές και τα υποθέματα που προορίζονται για εγγραφή βιντεογραφημάτων καταβάλλεται στη [SIAE], η οποία διασφαλίζει, αφαιρουμένων των εξόδων της, την καταβολή, μέσω των πλέον αντιπροσωπευτικών επαγγελματικών ενώσεων του τομέα, μεριδίου ύψους 30 % της αποζημίωσης στους δημιουργούς και του υπόλοιπου 70 % ισόποσα στους αρχικούς παραγωγούς οπτικοακουστικών έργων, στους παραγωγούς βιντεογραφημάτων και στους καλλιτέχνες ερμηνευτές και εκτελεστές. Το 50 % της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές χρηματοδοτεί δραστηριότητες και σκοπούς του άρθρου 7, παράγραφος 2, του νόμου 93 της 5ης Φεβρουαρίου 1992.»

10 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 71septies, παράγραφος 2, του LDA, το MIBAC εξέδωσε, στις 30 Δεκεμβρίου 2009, την decreto relativo alla determinazione del compenso per la riproduzione privata di fonogrammi e di videogrammi (απόφαση περί του καθορισμού της αποζημίωσης για την ιδιωτική αναπαραγωγή φωνογραφημάτων και βιντεογραφημάτων, στο εξής: απόφαση της 30ής Δεκεμβρίου 2009) που αποτελείται από ένα μοναδικό άρθρο, σύμφωνα με το οποίο «το τεχνικό παράρτημα, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα [της εν λόγω] απόφασης, ορίζει το ύψος της αποζημίωσης για την ιδιωτική αναπαραγωγή φωνογραφημάτων και βιντεογραφημάτων, δυνάμει του άρθρου 71septies του [LDA]».

11 Το άρθρο 2 του τεχνικού παραρτήματος της απόφασης της 30ής Δεκεμβρίου 2009 (στο εξής: τεχνικό παράρτημα) ορίζει τα ποσά της αποζημίωσης για ιδιωτική αντιγραφή, παραθέτοντας κατάλογο 26 κατηγοριών προϊόντων και αναφέροντας για κάθε μια από αυτές το ποσό της εν λόγω αποζημίωσης.

12 Το άρθρο 4 του τεχνικού παραρτήματος προβλέπει τα εξής:

«1. Η [SIAE] προωθεί πρωτόκολλα για μια πιο αποτελεσματική εφαρμογή των παρουσών διατάξεων, καθώς και για την εφαρμογή αντικειμενικών ή υποκειμενικών εξαιρέσεων, όπως, ενδεικτικά, στις περιπτώσεις επαγγελματικής χρήσεως συσκευών ή υποθεμάτων ή για ορισμένες συσκευές για βιντεοπαιχνίδια. Τα εν λόγω πρωτόκολλα εφαρμογής εκδίδονται σε συμφωνία με τους υπόχρεους για την καταβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής ή με τις επαγγελματικές ενώσεις τους.

2. Οι συναφθείσες πριν την έκδοση των παρουσών διατάξεων συμφωνίες παραμένουν σε ισχύ μέχρι την έκδοση των αναφερομένων στην παράγραφο 1 πρωτοκόλλων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης παράγουν και εμπορεύονται, μεταξύ άλλων, προσωπικούς υπολογιστές, συσκευές εγγραφής, υποθέματα εγγραφής, κινητά τηλέφωνα και φωτογραφικές μηχανές.

14 Οι εν λόγω προσφεύγουσες προσέφυγαν ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale del Lazio (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Lazio, Ιταλία), ζητώντας την ακύρωση της απόφασης της 30ής Δεκεμβρίου 2009. Προς στήριξη των προσφυγών αυτών, υποστήριξαν ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, ιδίως λόγω της υπαγωγής στο τέλος ιδιωτικής αντιγραφής προσώπων που επιδιώκουν σκοπούς προδήλως ξένους προς εκείνους της ιδιωτικής αντιγραφής, όπως νομικών και φυσικών προσώπων που ενεργούν για επαγγελματικούς σκοπούς. Υπογράμμισαν επίσης ότι η ανάθεση εξουσιών από το MIBAC στη SIAE, η οποία είναι ο επιφορτισμένος με τη συλλογική διαχείριση των δικαιωμάτων δημιουργού οργανισμός στην Ιταλία, εισάγει διακρίσεις, δεδομένου ότι η εθνική ρύθμιση παρέχει στη SIAE την εξουσία καθορισμού των προσώπων που πρέπει να απαλλαγούν της καταβολής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής καθώς και των προσώπων που μπορούν να επωφεληθούν της διαδικασίας επιστροφής του εν λόγω τέλους, όταν αυτό έχει καταβληθεί.

- 15 Το Tribunale amministrativo regionale del Lazio (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Lazio) απέρριψε τις προσφυγές αυτές.
- 16 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως περί απορρίψεως των εν λόγω προσφυγών ενώπιον του Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας, Ιταλία), το οποίο, έχοντας αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί, στο πλαίσιο αυτό, στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αντιτίθεται το δίκαιο της Ένωσης –και συγκεκριμένα η αιτιολογική σκέψη 31 και το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29– σε εθνική διάταξη (ειδικότερα, στο άρθρο 71sexies του LDA, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του τεχνικού παραρτήματος) η οποία ορίζει ότι, στην περίπτωση των υποθεμάτων και των συσκευών που αγοράζονται για σκοπούς προδήλως ξένους προς εκείνους της ιδιωτικής αντιγραφής –δηλαδή για αποκλειστικά επαγγελματική χρήση– ο καθορισμός των κριτηρίων της εκ των προτέρων απαλλαγής από το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής επαφίεται στη σύναψη συμφωνιών –ή στην “ελεύθερη διαπραγματεύση”– ιδιωτικού δικαίου, και ειδικότερα στα κατά το εν λόγω άρθρο 4 “πρωτόκολλα εφαρμογής”, χωρίς να προβλέπει γενικούς κανόνες ούτε οποιαδήποτε εγγύηση ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ της SIAE και των υπόχρεων για την καταβολή της αποζημιώσεως ή των επαγγελματικών ενώσεών τους;
- 2) Αντιτίθεται το δίκαιο της Ένωσης –και συγκεκριμένα η αιτιολογική σκέψη 31 και το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29– σε εθνική διάταξη (ειδικότερα, στο άρθρο 71sexies του ιταλικού νόμου περί του δικαιώματος δημιουργού, σε συνδυασμό με την απόφαση της 30ής Δεκεμβρίου 2009 και με τις οδηγίες της SIAE όσον αφορά τις επιστροφές), η οποία ορίζει ότι στην περίπτωση των υποθεμάτων και των συσκευών που αγοράζονται για σκοπούς προδήλως ξένους προς εκείνους της ιδιωτικής αντιγραφής –δηλαδή για αποκλειστικά επαγγελματική χρήση– επιστροφή μπορεί να ζητήσει μόνον ο τελικός χρήστης και όχι ο κατασκευαστής των υποθεμάτων και των συσκευών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 17 Η SIAE εκτιμά ότι το πρώτο ερώτημα είναι अपαράδεκτο, καθόσον το ζήτημα αυτό θα έπρεπε να λυθεί μέσω σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία οι συσκευές και τα υποθέματα εγγραφής που αποκτώνται από μη φυσικά πρόσωπα για αποκλειστικώς επαγγελματικούς σκοπούς δεν υπόκεινται στην επιβολή τέλους ιδιωτικής αντιγραφής.
- 18 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του τελευταίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία έχει θεσμοθετήσει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η διαφορά και το οποίο φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που θα εκδοθεί να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για να είναι σε θέση να εκδώσει την απόφασή του όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει, καταρχήν, να αποφανθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 21, και της 12ης Νοεμβρίου 2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, σκέψη 24).
- 19 Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της

κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 25, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2015, Taricco κ.λπ., C-105/14, EU:C:2015:555, σκέψη 30).

- 20 Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω, στο μέτρο που το πρώτο ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, το οποίο αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, δεν είναι υποθετικό και έχει σχέση με το υποστατό της διαφοράς της κύριας δίκης, καθόσον το ερώτημα αυτό αφορά την ερμηνεία διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που κατά το αιτούν δικαστήριο είναι καθοριστικές για την απόφαση που θα εκδώσει στην υπόθεση της κύριας δίκης, ειδικότερα όσον αφορά τις λεπτομέρειες της απαλλαγής από την επιβολή τέλους ιδιωτικής αντιγραφής όταν τα υποθέματα και οι συσκευές αγοράζονται για σκοπούς προδήλως ξένους προς εκείνους της ιδιωτικής αντιγραφής.
- 21 Η SIAE υποστηρίζει επίσης ότι το δεύτερο ερώτημα είναι απαράδεκτο, καθόσον είναι πανομοιότυπο με ερωτήματα επί των οποίων έχει ήδη αποφανθεί το Δικαστήριο.
- 22 Αυτή η ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το υποβληθέν ερώτημα συμπίπτει επί της ουσίας με ερώτημα που αποτέλεσε ήδη αντικείμενο προδικαστικής αποφάσεως σε ανάλογη υπόθεση, το στοιχείο αυτό ουδόλως απαγορεύει σε ένα εθνικό δικαστήριο να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα και δεν καθιστά απαράδεκτο το υποβληθέν με τον τρόπο αυτό ερώτημα (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ., 283/81, EU:C:1982:335, σκέψεις 13 και 15· της 2ας Απριλίου 2009, Pedro IV Servicios, C-260/07, EU:C:2009:215, σκέψη 31, καθώς και της 26ης Νοεμβρίου 2014, Mascolo κ.λπ., C-22/13, C-61/13 έως C-63/13 και C-418/13, EU:C:2014:2401, σκέψη 49).
- 23 Επομένως, τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι παραδεκτά.

Επί της ουσίας

- 24 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία, αφενός, εξαρτά την απαλλαγή από την καταβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής όσον αφορά τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς συσκευών και υποθεμάτων που προορίζονται για χρήση προδήλως ξένη προς την ιδιωτική αντιγραφή από τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ ενός φορέα, ο οποίος διαθέτει εκ του νόμου μονοπώλιο εκπροσωπήσεως των συμφερόντων των δημιουργών των έργων, και των υποχρέων για την καταβολή της αποζημιώσεως ή των επαγγελματικών ενώσεων τους και, αφετέρου, προβλέπει ότι την επιστροφή του εν λόγω τέλους, όταν αυτό έχει αχρεωστήτως καταβληθεί, μπορεί να ζητήσει μόνον ο τελικός χρήστης των εν λόγω συσκευών και υποθεμάτων.
- 25 Πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν εξαίρεση από το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ή περιορισμό του εν λόγω δικαιώματος, στην περίπτωση αναπαραγωγών επί οποιουδήποτε υποθέματος στις οποίες προβαίνει φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και σκοπούς οι οποίοι δεν είναι αμέσως ή εμμέσως εμπορικοί, υπό τον όρον ότι οι φορείς του αποκλειστικού δικαιώματος αυτού λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση στην οποία συνεκτιμώνται τα τεχνολογικά μέτρα του άρθρου 6 της εν λόγω οδηγίας.
- 26 Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 35 και 38 της οδηγίας 2001/29, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας εκφράζει τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να θεσπίσει ειδικό σύστημα αποζημιώσεως του οποίου η εφαρμογή ενεργοποιείται από την ύπαρξη

ζημίας εις βάρος των δικαιούχων, η οποία ζημία δημιουργεί, καταρχήν, υποχρέωση «αποζημιώσεως» τους (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, EGEDA κ.λπ., C-470/14, EU:C:2016:418, σκέψη 19 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 27 Στο μέτρο που οι διατάξεις της οδηγίας 2001/29 δεν ρυθμίζουν ρητώς τα διάφορα στοιχεία του συστήματος της δίκαιης αποζημιώσεως, τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια να καθορίσουν ποιος οφείλει να καταβάλει την αποζημίωση αυτή. Το αυτό ισχύει όσον αφορά τον καθορισμό της μορφής, των λεπτομερειών καταβολής και του ενδεχόμενου ύψους της αποζημιώσεως αυτής (βλ., συναφώς, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Amazon.com International Sales κ.λπ., C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 20 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου να είναι σύμφωνη προς το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, η δίκαιη αποζημίωση, και, επομένως, και το σύστημα στο οποίο αυτή βασίζεται, πρέπει να συνδέονται με τη ζημία που προκαλείται στους δικαιούχους λόγω της δημιουργίας ιδιωτικών αντιγράφων (βλ., συναφώς, απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 21 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Κατά συνέπεια, ένα σύστημα χρηματοδότησεως της δίκαιης αποζημιώσεως είναι συμβατό με τις επιταγές της μνημονευόμενης στην αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29 «δέουσας ισορροπίας» μεταξύ, αφενός, των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των δημιουργών, που είναι δικαιούχοι της δίκαιης αποζημιώσεως, και, αφετέρου, των δικαιωμάτων των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων μόνον αν οι επίμαχες συσκευές και τα υποθέματα αναπαραγωγής μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ιδιωτική αντιγραφή και, ως εκ τούτου, να προξενήσουν ζημία στον δημιουργό του προστατευόμενου έργου. Υφίσταται επομένως, δεδομένων των απαιτήσεων αυτών, αναγκαίος σύνδεσμος μεταξύ της επιβολής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής στις εν λόγω συσκευές και στα υποθέματα ψηφιακής αναπαραγωγής και της χρήσεως τούτων για ιδιωτική αναπαραγωγή (βλ., συναφώς, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 52).
- 30 Δεύτερον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, εφόσον η ζημία στον φορέα του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής προξενείται από το πρόσωπο εκείνο το οποίο προβαίνει, για ιδιωτική του χρήση, στην αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου χωρίς να ζητήσει προηγουμένως την άδεια του εν λόγω δικαιούχου, το ως άνω πρόσωπο υποχρεούται καταρχήν να ανορθώσει τη ζημία που προξενεί η ως άνω αναπαραγωγή, χρηματοδοτώντας την αποζημίωση που θα καταβληθεί στον ως άνω δικαιούχο (αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 45· της 16ης Ιουνίου 2011, Stichting de Thuis kopie, C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψη 26, και της 11ης Ιουλίου 2013, Amazon.com International Sales κ.λπ., C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 23).
- 31 Το Δικαστήριο έχει, ωστόσο, δεχθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσχερειών προκειμένου να εντοπισθούν οι ιδιώτες χρήστες και να υποχρεωθούν να αποζημιώσουν τους φορείς του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής για τη ζημία που τους προκαλούν, επιτρέπεται στα κράτη μέλη να θεσπίζουν, για τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημιώσεως, «τέλος ιδιωτικής αντιγραφής», το οποίο δεν βαρύνει τους εν λόγω ιδιώτες, αλλά εκείνους οι οποίοι διαθέτουν εξοπλισμό, συσκευές και υποθέματα αναπαραγωγής και οι οποίοι, ως εκ τούτου, θέτουν από νομικής ή πραγματικής απόψεως τον εξοπλισμό αυτόν στη διάθεση ιδιωτών. Στο πλαίσιο ενός τέτοιου συστήματος, εκείνοι που υποχρεούνται να καταβάλουν το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής είναι τα πρόσωπα που διαθέτουν τον εξοπλισμό αυτόν (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 46· της 16ης Ιουνίου 2011, Stichting de Thuis kopie, C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψη 27, καθώς και της 11ης Ιουλίου 2013, Amazon.com International Sales κ.λπ., C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 24).

- 32 Επομένως, τα κράτη μέλη μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να εφαρμόσουν αδιακρίτως το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής στα υποθέματα εγγραφής που ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για αναπαραγωγή, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως στην οποία η τελική χρήση των υποθεμάτων αυτών δεν εμπίπτει στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 (βλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 44).
- 33 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, εφόσον το εν λόγω σύστημα παρέχει στους οφειλότες τη δυνατότητα να μετακυλίσουν το ποσό του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής στην τιμή διαθέσεως του εν λόγω εξοπλισμού, των συσκευών και υποθεμάτων αναπαραγωγής στους ιδιώτες ή στην τιμή της παρεχόμενης υπηρεσίας αναπαραγωγής, το τέλος αυτό τελικά επιβαρύνει τον ιδιώτη χρήστη ο οποίος καταβάλλει την τιμή αυτή, και τούτο σύμφωνα με την επιδιωκόμενη «δέουσα ισορροπία», που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29, μεταξύ των συμφερόντων των φορέων του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής και των συμφερόντων των χρηστών των προστατευόμενων αντικειμένων (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2011, *Stichting de Thuis kopie*, C-462/09, EU:C:2011:397, σκέψη 28, καθώς και της 11ης Ιουλίου 2013, *Amazon.com International Sales κ.λπ.*, C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 25).
- 34 Πάντως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι σύστημα που αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός τέτοιου τέλους συνάδει με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 μόνον εάν η θέσπιση του δικαιολογείται από πρακτικές δυσχέρειες και εάν οι οφειλότες έχουν δικαίωμα επιστροφής του τέλους αυτού όταν τούτο δεν οφείλεται (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2013, *Amazon.com International Sales κ.λπ.*, C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 31, καθώς και της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 45).
- 35 Συναφώς, ένα σύστημα τελών ιδιωτικής αντιγραφής μπορεί να δικαιολογείται, μεταξύ άλλων, από την ανάγκη να αντιμετωπισθούν η αδυναμία εντοπισμού των τελικών χρηστών ή οι πρακτικές δυσχέρειες που έχει ο εντοπισμός αυτός ή άλλες παρόμοιες δυσχέρειες (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 36 Ωστόσο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εν πάση περιπτώσει, το εν λόγω τέλος δεν πρέπει να επιβάλλεται στην πώληση εξοπλισμού, συσκευών και υποθεμάτων αναπαραγωγής σε μη φυσικά πρόσωπα, για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 37 Εξάλλου, ένα τέτοιο σύστημα πρέπει να προβλέπει αποτελεσματικό δικαίωμα επιστροφής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής, το οποίο να μην καθιστά υπερβολικώς δυσχερή την επιστροφή του καταβληθέντος τέλους. Συναφώς, το περιεχόμενο, η αποτελεσματικότητα, η διαθεσιμότητα, ο βαθμός στον οποίο είναι γνωστό και η απλότητα ασκήσεως του δικαιώματος επιστροφής πρέπει να καθιστούν δυνατή την άμβλυνση των ενδεχόμενων ανισορροπιών που δημιουργεί το σύστημα τέλους ιδιωτικής αντιγραφής προς αντιμετώπιση των διαπιστωθεισών πρακτικών δυσχερειών (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2013, *Amazon.com International Sales κ.λπ.*, C-521/11, EU:C:2013:515, σκέψη 36, και της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 52).
- 38 Τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των σκέψεων.
- 39 Πρώτον, πρέπει να επισημανθεί ότι το επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης σύστημα δίκαιης αποζημιώσεως προβλέπει, όπως προκύπτει από το άρθρο 71septies, παράγραφος 1, του LDA, ότι το τέλος ιδιωτικής αντιγραφής συνίσταται σε ποσοστό του τιμήματος που καταβάλλει ο τελικός χρήστης στον μεταπωλητή για τις συσκευές και τα υποθέματα, το ύψος του οποίου καθορίζεται ανάλογα με τη χωρητικότητα εγγραφής τους. Κατά το άρθρο 71septies, παράγραφος 3, του LDA, το εν λόγω τέλος οφείλεται από το πρόσωπο που κατασκευάζει ή εισάγει στην ιταλική επικράτεια, με σκοπό το κέρδος, τέτοιες συσκευές και υποθέματα.

- 40 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης ρύθμιση δεν προβλέπει διάταξη γενικής εφαρμογής απαλλάσσουσα της καταβολής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς που αποδεικνύουν ότι οι συσκευές και τα υποθέματα αποκτήθηκαν από μη φυσικά πρόσωπα για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή.
- 41 Από τη μνημονευόμενη στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει όμως ότι το εν λόγω τέλος δεν πρέπει να επιβάλλεται στην πώληση τέτοιων εξοπλισμών.
- 42 Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως, σύστημα χρηματοδοτήσεως της δίκαιης αποζημιώσεως είναι συμβατό με τις επιταγές της αναφερόμενης στην αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29 «δέουσας ισορροπίας» μόνον αν οι επίμαχες συσκευές και τα υποθέματα αναπαραγωγής μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ιδιωτική αντιγραφή.
- 43 Βεβαίως, όπως υπογραμμίζει η Ιταλική Κυβέρνηση, το τεχνικό παράρτημα προβλέπει, στο άρθρο 4, ότι η SIAE πρέπει να «προωθεί» πρωτόκολλα, μεταξύ άλλων, «για την εφαρμογή αντικειμενικών ή υποκειμενικών εξαιρέσεων, όπως, ενδεικτικά, στις περιπτώσεις επαγγελματικής χρήσεως συσκευών ή υποθεμάτων ή για ορισμένες συσκευές για βιντεοπαιχνίδια», τα δε εν λόγω πρωτόκολλα εφαρμογής πρέπει να εκδίδονται σε συμφωνία με τους υπόχρεους για την καταβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής ή με τις επαγγελματικές ενώσεις τους.
- 44 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει υπενθυμίσει ότι οι εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29 πρέπει να εφαρμόζονται τηρουμένης της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιτάσσει, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να μην αντιμετωπίζονται παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό ούτε διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν η αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψεις 31 και 32 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 45 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να προβλέπουν όρους για τη δίκαιη αποζημίωση που εισάγουν αδικαιολόγητη άνιση μεταχείριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών επιχειρηματιών οι οποίοι διαθέτουν στο εμπόριο συγκρίσιμα προϊόντα εμπίπτοντα στην εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής ή μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών χρηστών προστατευόμενων προϊόντων (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkopi*, C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 46 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης ρύθμιση δεν καθιστά δυνατή τη διασφάλιση σε κάθε περίπτωση της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ υποκειμένων στο τέλος ιδιωτικής αντιγραφής κατασκευαστών και εισαγωγέων, οι οποίοι μπορεί να βρίσκονται σε παρόμοιες καταστάσεις.
- 47 Πράγματι, καταρχάς, η εν λόγω ρύθμιση, η οποία, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως, δεν προβλέπει διάταξη γενικής εφαρμογής απαλλάσσουσα της καταβολής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς που αποδεικνύουν ότι οι συσκευές και τα υποθέματα αποκτήθηκαν από μη φυσικά πρόσωπα για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή, περιορίζεται στην επιβολή στη SIAE υποχρεώσεως ως προς το μέσο, δεδομένου ότι η τελευταία υποχρεούται απλώς να «προωθήσει» τη σύναψη πρωτοκόλλων συμφωνίας με τους υπόχρεους καταβολής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής. Κατά συνέπεια, είναι δυνατόν κατασκευαστές και εισαγωγείς που βρίσκονται σε παρόμοιες καταστάσεις να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο, αναλόγως αν έχουν συνάψει πρωτόκολλο συμφωνίας με τη SIAE ή όχι.
- 48 Περαιτέρω, η εν λόγω ρύθμιση, ιδίως το άρθρο 4 του τεχνικού παραρτήματος, δεν προβλέπει αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι υπόχρεοι καταβολής της δίκαιης αποζημιώσεως ή οι επαγγελματικές ενώσεις τους για τη σύναψη τέτοιων πρωτοκόλλων συμφωνίας,

δεδομένου ότι η εν λόγω διάταξη περιορίζεται στην αναφορά, ενδεικτικώς, της απαλλαγής «στις περιπτώσεις επαγγελματικής χρήσεως συσκευών ή υποθεμάτων ή για ορισμένες συσκευές για βιντεοπαιχνίδια», ενώ οι εφαρμοζόμενες απαλλαγές μπορούν εξάλλου, σύμφωνα με το ίδιο το γράμμα του εν λόγω άρθρου, να έχουν αντικειμενικό ή υποκειμενικό χαρακτήρα.

- 49 Τέλος, εφόσον η σύναψη τέτοιων πρωτοκόλλων επαφίεται στην ελεύθερη διαπραγμάτευση μεταξύ, αφενός, της SIAE και, αφετέρου, των υποχρέων σε καταβολή της δίκαιης αποζημιώσεως ή των επαγγελματιών τους ενώσεων, πρέπει να γίνει δεκτό, ακόμη και αν υποτεθεί ότι τέτοια πρωτόκολλα συνάπτονται με το σύνολο των προσώπων που μπορούν να αξιώσουν απαλλαγή από την επιβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής, ότι δεν υφίσταται εγγύηση ότι οι κατασκευαστές και οι εισαγωγείς που βρίσκονται σε παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται με όμοιο τρόπο, δεδομένου ότι οι όροι των συμφωνιών αυτών είναι αποτέλεσμα διαπραγματεύσεως ιδιωτικού δικαίου.
- 50 Εξάλλου, λόγω των στοιχείων που τονίζονται στις σκέψεις 47 έως 49 της παρούσας αποφάσεως, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση είναι ικανή να διασφαλίσει την τήρηση, κατά τρόπο αποτελεσματικό και τηρουμένης, μεταξύ άλλων, της αρχής της ασφάλειας δικαίου, της επιταγής που υπομνήσθηκε στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως.
- 51 Δεύτερον, όπως προκύπτει από τη διατύπωση του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος και από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, η διαδικασία αποζημιώσεως, την οποία διαμόρφωσε η SIAE και η οποία περιλαμβάνεται σε «οδηγίες» της τελευταίας, διαθέσιμες στον ιστότοπό της, προβλέπει ότι την επιστροφή μπορεί να ζητήσει μόνον ο τελικός χρήστης, ο οποίος δεν είναι φυσικό πρόσωπο. Αντιθέτως, δεν μπορεί να ζητήσει την επιστροφή ο κατασκευαστής ή ο εισαγωγέας των υποθεμάτων και συσκευών.
- 52 Συναφώς, αρκεί, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 58 και 59 των προτάσεών του, η διαπίστωση ότι το Δικαστήριο έκρινε, βεβαίως, με την απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, *Corydan Båndkorpi* (C-463/12, EU:C:2015:144, σκέψη 55), ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν απαγορεύει ένα σύστημα δίκαιης αποζημιώσεως που προβλέπει δικαίωμα επιστροφής του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής μόνον υπέρ του τελικού χρήστη των συσκευών ή υποθεμάτων που υπόκεινται στο τέλος, διευκρίνισε όμως ότι ένα τέτοιο σύστημα είναι συμβατό με το δίκαιο της Ένωσης μόνον υπό τον όρο ότι οι υπόχρεοι καταβολής του τέλους απαλλάσσονται, τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, από την καταβολή του εάν αποδεικνύουν ότι προμήθευσαν τις επίμαχες συσκευές και υποθέματα σε μη φυσικά πρόσωπα για σκοπούς προδήλως ξένους προς την αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση.
- 53 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα στις σκέψεις 39 έως 49 της παρούσας αποφάσεως, αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω.
- 54 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29, πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία μεταξύ των δικαιούχων και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων. Συνεπώς, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ένα σύστημα δίκαιης αποζημιώσεως πρέπει να περιλαμβάνει μηχανισμούς, ιδίως επιστροφής ποσών, για τη διόρθωση κάθε περιπτώσεως «υπερβάλλουσας αποζημιώσεως» σε βάρος κάποιας κατηγορίας χρηστών, η οποία δεν θα ήταν συμβατή με την επιταγή που μνημονεύεται στην εν λόγω αιτιολογική σκέψη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2015, *Hewlett-Packard Belgium*, C-572/13, EU:C:2015:750, σκέψεις 85 και 86).
- 55 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι το επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης σύστημα δίκαιης αποζημιώσεως δεν προβλέπει επαρκείς εγγυήσεις για την απαλλαγή από την καταβολή του τέλους των κατασκευαστών και των εισαγωγέων που αποδεικνύουν ότι οι συσκευές και τα υποθέματα αποκτήθηκαν για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή, το εν λόγω σύστημα θα έπρεπε, σε κάθε περίπτωση, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, να προβλέπει δικαίωμα επιστροφής του τέλους, το οποίο να είναι αποτελεσματικό και να μην καθιστά υπερβολικώς δυσχερή την επιστροφή του καταβληθέντος τέλους. Ωστόσο, το δικαίωμα επιστροφής

που προβλέπεται από το επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης σύστημα δίκαιης αποζημίωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικό, καθόσον είναι βέβαιο ότι το δικαίωμα αυτό δεν παρέχεται στα φυσικά πρόσωπα, ακόμη και όταν αποκτούν τις συσκευές και τα υποθέματα για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή.

- 56 Λαμβανομένων υπόψη όλων όσων προαναφέρθηκαν, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δικαίωμα της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία, αφενός, εξαρτά την απαλλαγή από την καταβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής όσον αφορά τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς συσκευών και υποθεμάτων που προορίζονται για χρήση προδήλως ξένα προς την ιδιωτική αντιγραφή από τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ ενός φορέα, ο οποίος διαθέτει εκ του νόμου μονοπώλιο εκπροσωπήσεως των συμφερόντων των δημιουργών των έργων, και των υποχρέων για την καταβολή της αποζημίωσης ή των επαγγελματιών ενώσεων τους και, αφετέρου, προβλέπει ότι την επιστροφή του εν λόγω τέλους, όταν αυτό έχει αχρεωστήτως καταβληθεί, μπορεί να ζητήσει μόνον ο τελικός χρήστης των εν λόγω συσκευών και υποθεμάτων.

Επί του αιτήματος περιορισμού των διαχρονικών αποτελεσμάτων της παρούσας απόφασης

- 57 Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η SIAE ζήτησε από το Δικαστήριο να περιορίσει χρονικώς τα αποτελέσματα της παρούσας απόφασης σε περίπτωση που θα αποφανθεί ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 58 Προς στήριξη του αιτήματός της, η SIAE εφιστά την προσοχή του Δικαστηρίου, πρώτον, στις σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις που θα είχε για τη SIAE μια απόφαση προβαίνουσα σε μια τέτοια διαπίστωση, καθόσον, εξαιρέσει του ποσοστού που κρατά η SIAE για την κάλυψη των εξόδων που απορρέουν από την εισπρακτική της δραστηριότητα, οι αποζημιώσεις έχουν ήδη κατανεμηθεί υπέρ των δικαιούχων. Δεύτερον, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η SIAE ενήργησε καλοπίστως και με πλήρη πεποίθηση ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης ρύθμιση ήταν απολύτως συμβατή με το δικαίωμα της Ένωσης, πεποίθηση η οποία ενισχύθηκε από το γεγονός ότι, παρά την εφαρμογή της εν λόγω ρυθμίσεως για μεγάλο χρονικό διάστημα, η Επιτροπή, η οποία είχε πλήρη γνώση του γεγονότος αυτού, ουδέποτε προέβαλε αντιρρήσεις ως προς τη συμφωνία της εν λόγω ρυθμίσεως με το δικαίωμα της Ένωσης.
- 59 Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία που δίνει το Δικαστήριο σε κανόνα του δικαίου της Ένωσης, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, διαφωτίζει και διευκρινίζει τη σημασία και το περιεχόμενο του κανόνα αυτού, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοείται και να εφαρμόζεται από τον χρόνο της θέσεώς του σε ισχύ. Συνεπώς, ο κανόνας που έχει ερμηνευθεί κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί και πρέπει να εφαρμόζεται από τα δικαστήρια ακόμη και επί εννόμων σχέσεων που γεννήθηκαν και συστάθηκαν πριν από την έκδοση της απόφασης επί της αιτήσεως ερμηνείας, εφόσον συντρέχουν κατά τα λοιπά οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να αχθεί ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων σχετική με την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα διαφορά (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Φεβρουαρίου 2005, Linneweber και Ακριτίδης, C-453/02 και C-462/02, EU:C:2005:92, σκέψη 41· της 6ης Μαρτίου 2007, Meilicke κ.λπ., C-292/04, EU:C:2007:132, σκέψη 34, καθώς και της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, σκέψη 40).
- 60 Μόνον εντελώς κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της συμφυούς με την έννομη τάξη της Ένωσης γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου, να αποφασίσει τον περιορισμό της δυνατότητας την οποία έχει κάθε ενδιαφερόμενος να επικαλεσθεί διάταξη την οποία έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο, προκειμένου να αμφισβητήσει έννομες σχέσεις που έχουν καλοπίστως συναφθεί. Για να μπορεί να αποφασιστεί ένας τέτοιος περιορισμός, είναι αναγκαίο να πληρούνται δύο ουσιώδη κριτήρια, δηλαδή να υπάρχει καλή πίστη των ενδιαφερομένων κύκλων και κίνδυνος σοβαρών

διαταραχών (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 2006, Skon και Bilka, C-402/03, EU:C:2006:6, σκέψη 51 · της 3ης Ιουνίου 2010, Kalinchev, C-2/09, EU:C:2010:312, σκέψη 50, καθώς και της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, σκέψη 41).

- 61 Ειδικότερα, το Δικαστήριο κατέφυγε στη λύση αυτή μόνον υπό πολύ συγκεκριμένες περιστάσεις, όταν, ιδίως, υπήρχε κίνδυνος σοβαρών οικονομικών συνεπειών οφειλομένων, ιδίως, στον μεγάλο αριθμό των εννόμων σχέσεων που είχαν συσταθεί καλόπιστα βάσει ρυθμίσεως η οποία εθεωρείτο νομίμως ισχύουσα και εφόσον προέκυπτε ότι οι ιδιώτες και οι εθνικές αρχές είχαν παρακινηθεί σε συμπεριφορά αντιβαίνουσα στο δίκαιο της Ένωσης λόγω αντικειμενικής και σοβαρής αβεβαιότητας ως προς το περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, αβεβαιότητας στη δημιουργία της οποίας είχε ενδεχομένως συμβάλει η ίδια η συμπεριφορά άλλων κρατών μελών ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 62 Εν προκειμένω, όσον αφορά το πρώτο κριτήριο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με την απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 53), το Δικαστήριο είχε ήδη αποφανθεί σχετικά με το κατά πόσον συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης ένα σύστημα που προβλέπει την άνευ διακρίσεως επιβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής σε όλους τους τύπους συσκευών και υποθεμάτων ψηφιακής αναπαραγωγής, ακόμη και στην περίπτωση που αποκτώνται από μη φυσικά πρόσωπα, για σκοπούς προδήλως ξένους προς την ιδιωτική αντιγραφή. Υπό τις συνθήκες αυτές, η SIAE ουδόλως μπορεί να ισχυριστεί ότι σχημάτισε την πεποίθηση ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης ρύθμιση ήταν σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης, λόγω της μη προβολής εκ μέρους της Επιτροπής αντιρρήσεων ως προς το συμβατό της εν λόγω νομοθεσίας με το δίκαιο της Ένωσης.
- 63 Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η SIAE δεν απέδειξε την ύπαρξη σοβαρών διαταραχών, δεδομένου ότι περιορίστηκε να αναφέρει ότι οι αποζημιώσεις έχουν ήδη στο σύνολό τους κατανεμηθεί στους δικαιούχους και ότι «δεν θα ήταν, κατά πάσα πιθανότητα, σε θέση να ανακτήσει αυτά τα ποσά».
- 64 Ως εκ τούτου, δεν πρέπει να περιορισθούν τα διαχρονικά αποτελέσματα της παρούσας αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία, αφενός, εξαρτά την απαλλαγή από την καταβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής όσον αφορά τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς συσκευών και υποθεμάτων που προορίζονται για χρήση προδήλως ξένη προς την ιδιωτική αντιγραφή από τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ ενός φορέα, ο οποίος διαθέτει εκ του νόμου μονοπώλιο εκπροσωπήσεως των συμφερόντων των δημιουργών των έργων, και των υποχρέων για την καταβολή της αποζημιώσεως ή των επαγγελματικών ενώσεών τους και, αφετέρου, προβλέπει ότι την επιστροφή του εν λόγω τέλους, όταν αυτό έχει αχρεωστήτως καταβληθεί, μπορεί να ζητήσει μόνον ο τελικός χρήστης των εν λόγω συσκευών και υποθεμάτων.

(υπογράφες)